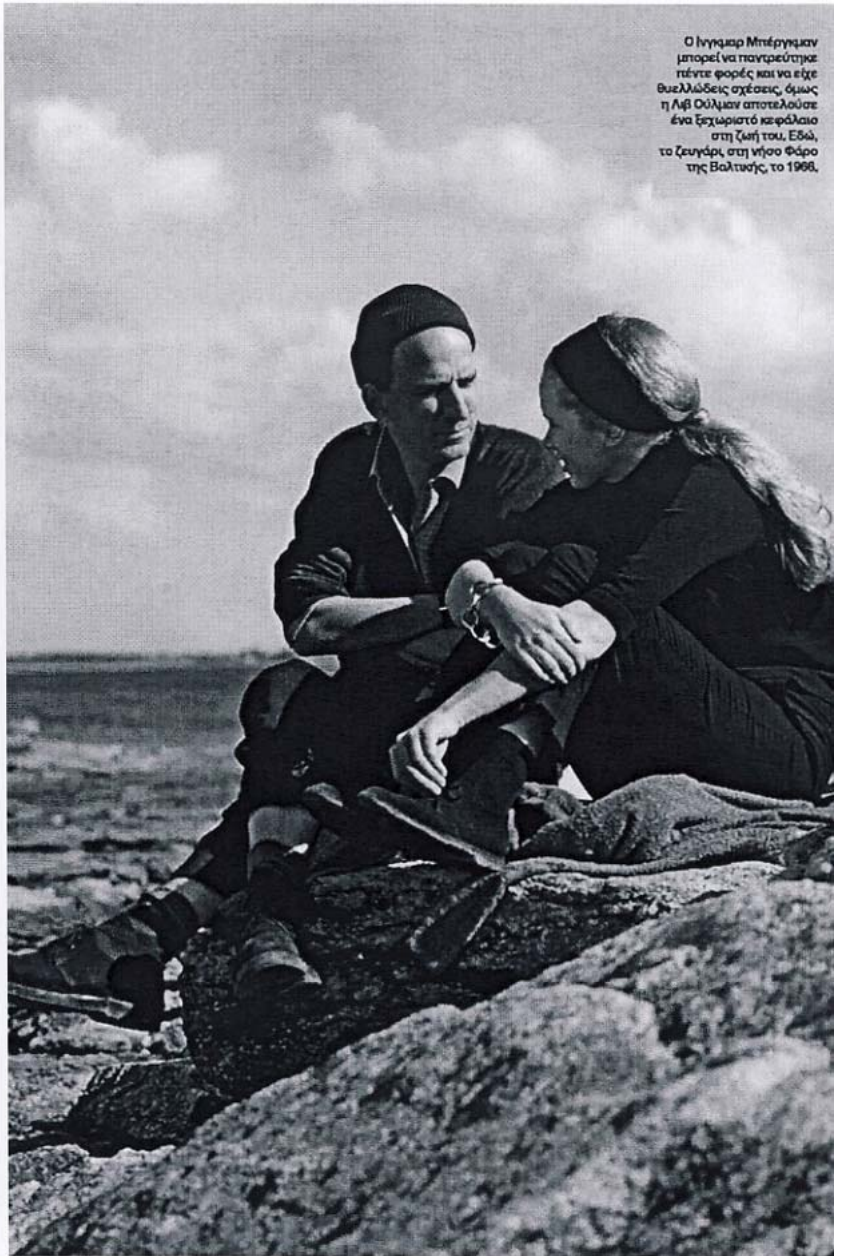

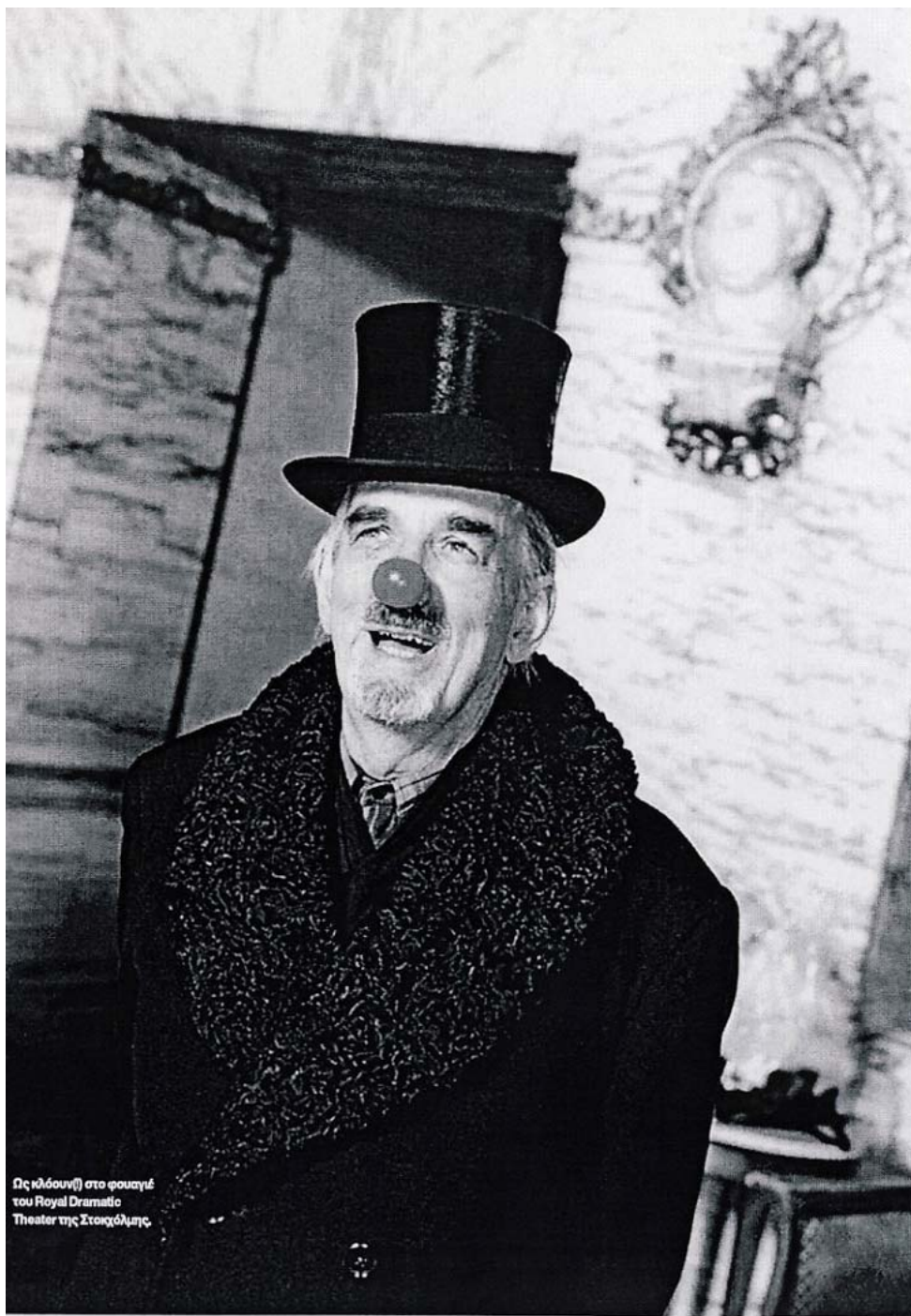
Ανέκδοτες εικόνες και αδημοσίευτες συνεντεύξεις
του Σουηδού σκηνοθέτη σε ένα εντυπωσιακό
λεύκωμα των εκδόσεων Taschen.

Της **Μαρίας Κατσούνακη**

Ο άγνωστος Μπέργκμαν

Ο Ingmar Bergman
μπορεί να ποντρεύτηκε
πέντε φορές και να είχε
θρασύδειλες σχέσεις, όμως
η Λιβ Ούλμαν αποτέλεσε
ένα εξαιρετικό κεφάλαιο
στη ζωή του. Εδώ,
το ζευγάρι στη νήσο Φάρο
της Βολτβής, το 1968.

Ος κλόουν(!!) στο φουαγιέ
του Royal Dramatic
Theater της Στοκχόλμης.

Εάν μετρούσαμε την απόλυτη του Ινγκμαρ Μπέργκιαν, ένα χρόνο και τρεις μήνες μετά το θάνατό του (30 Ιουλίου 2007), με στερεότυπες και μυθολογικές εκφράσεις που θα μιλούσαν «για το κενό της απουσίας του», η υποκριτική γραφή θα έπαιρνε τη θέση της ουσιαστικής αποτίμησής. Γιατί, ο άνθρωπος Μπέργκιαν λείπει οδοντό, ενδοχόμενως, στην ευρύτερη οικογένειά του, στους φίλους και συνεργάτες του, αλλά ο δημιουργός είχε ολοκληρώσει το έργο του. Φέτος, θα γιόρταζε τα 90ά του γενέθλια, και δύσκολα θα εμπιστευόταν τις δυνάμεις του για να μπει στην επίσημη περιπέτεια μιας καινούργιας ταινίας. Οδώς ή άλλως από το 1983, μετά το «Φάνου και Αλέξανδρος», δήλωνε ότι αποσύρεται από την κινηματογραφική σκηνοθεσία, διαχειρόντας όλη του την ενέργεια στο θέατρο και στην τηλεόραση. Ομως, το 2003 αποφάσισε να εκτεθεί πίσω από την κάμερα για «τελευταία φορά» γυρίζοντας το «Saraband», όπου οι ήρωες από το «Σκηνές για ένα γάμο» συναντιούνται ύστερα από 32 χρόνια.

Το «μέγεθος της απόλυτας» δεν μετριέται στους επικηδείους αλλά κρίνεται από το κατά πόσο το έργο και η προσωπικότητά του εκλιπόντος οδηγούν μελετητές και ιστορικούς του κινηματογράφου σε περαιτέρω ή νέες «αναγνώσεις», εμπλουτίζουν την εκδοτική δραστηριότητα, προτείνουν μια διαφορετική προσέγγιση της ζωής του. Όπως τα «Αρχεία Ινγκμαρ Μπέργκιαν» (The Ingmar Bergman Archives) που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Taschen «ρίχνοντας νέο φως στην επαγγελματική και προσωπική ζωή του Σουηδού σκηνοθέτη», σύμφωνα με το περιοδικό των Sunday Times. Πολλές ανέκδοτες φωτογραφίες που συγκεντρώθηκαν από τον Bengt Wanselius, φωτογράφο του Μπέργκιαν για μια 20ετία, παράλληλα με σπάνια κείμενα του δημιουργού και αδημοσίητες συνεντεύξεις, συνθέτουν ένα υλικό πρωτότυπο και πολύτιμο.

Τι απομένει που δεν γνωρίζουμε για έναν δημιουργό που έχει αφήσει πίσω του 45 κινηματογραφικές ταινίες, εννέα παιδιά, έναν πολιτάρχο βίο με εκδηλωμένα πάθη, κρηκτικές εντάσεις, αποσυρσεις, αντιδράσεις, ανωμολόγητες σκέψεις και δημιουργικό πυρετό; Εάν τον ρωτούσαμε σήμερα πώς αντιλαμβάνεται τον εαυτό του, ενδοχόμενως να ελεγε: «Είμαι ένας σταθμός ραντάρ. Πάνω διάφορα πράγματα και τα αντανακλώσαν καθρέφτης ανακατεμένα με μνήμες, όνειρα και ιδέες. Είναι ο πάθος και η θέληση της δημιουργίας».

Μια συνέντευξη που δεν δόθηκε ποτέ

Εκμεταλλευόμενοι τη μετά θάνατον αυθαιρεσία θέτουμε υποθετικές ερωτήσεις, σε μία εκ των υστέρων συνέντευξη, σταχυολογώντας ως απαντήσεις φράσεις και σκέψεις του όπως έχουν διατυπωθεί στην αυτοβιογραφία του («Η μαγική κάμερα», εκδ. Κάκτος) ή στο βιβλίο «Ο Μπέργκιαν μάλια για τον Μπέργκιαν» (Ροές).

Εξοκλουθείτε να διαβάσετε κ. Μπέργκιαν;

Δεν είμαι κανένας βιβλιοφάγος. Ποτέ δεν ήμουν. Αλλά καταβροχθίζω ό,τι έχει να κάνει με εικόνες και παραστάσεις. Ο,τι βλέπουμε και ακούμε - η εικόνα και ο ήχος - είναι πράγματα που με επηρεάζουν βαθιά.

Η σύγχρονη πολιτικοκοινωνική κατάσταση πόσο σας επηρεάζει;

Πιστεύω ότι ο κόσμος μας είναι έτοιμος να πάρει την κάτω βόλτα. Τα πολιτικά μας συστήματα είναι βαθιά συμβρασημένα και δεν έχουν πια καμιά χρησιμότητα. Τα μοντέλα της εσωτερικής και εξωτερικής κοινωνικής μας συμπεριφοράς αποδεχτήκαν φιάσκο. Το πραγματικό είναι ότι δεν μπορούμε, δεν θέλουμε και ούτε έχουμε τη δύναμη να αλλάξουμε πορεία. Είναι πολύ αργά για επαναστάσεις, και άλλωστε βαθιά μέσα μας δεν πιστεύουμε πως έχουν θετικά αποτελέσματα. Ένας κόσμος εντόμων μας περιμένει στη στροφή και μια μέρα θα καλύψει την υπερ- ▶

Πάνω, 1968: με την Λιβ Ούλμαν, στο σετ του «Πάθους», 1982: ο Ινγκμαρ Μπέργμαν γυρίζει την ταινία «Φάνου και Αλέξανδρος» και... μοιράζεται το κρεβάτι με τον Έρλαντ Γιόζεφσον, συνεργάτη αλλά και φίλο του από τη δεκαετία του '40.

Αριστερά, 1948: σε ηλικία 30 ετών, στα γυρίσματα του «Λιμανιού».

εξαιτομκευμένη μας ύπαρξη. Κατά τα άλλα είμαι ένας αξιοσεβαστός ομοσπληνκοκράτης. Η ηθική σας όμως είναι πουριτανική;

Από να λέγεται: Μήπως δεν μεγάλωσα στη δεκαετία του '20 σε ένα τυπικά αστικό περιβάλλον; Οποιοσ οεβόταν τον εαυτό του δεν μιλούσε ποτέ για δύο πράγματα: για το σεξ και τα λεφτά... Όταν ήμουν δεκατεσσάρων γνώρισα μια κοπέλα της ηλικίας μου που της χρωστώ κοινωνιοσύνη ως τα σήμερα. Τα τέσσερα χρόνια του γυμνασίου φτάσαμε σε ένα κάποιο αποτέλεσμα, σε κάποιο τρόπο να είμαστε μαζί. Από σύντροφοι στη μεταμέλεια, στην αμαρτία, στην ενοχή και στο φόβο του έρωτα, φτάσαμε σε μια ανοιχτή, φρονική συναδελφίωση. Ήταν ένα ψηλό, χοντρό κορίτσι, φοβερά ευγενικό και καλό και όχι ιδιαίτερα όμορφο, Μάλιστα νομίζω ότι την έβρισκα άσχημη. Αλλά αν δεν υπήρχε κι αυτή, εγώ σίγουρα θα είχα τρελαθεί.

Ποια είναι η πολυτιμότερη φράση που έχετε διαβάσει ή ακούσει και σας ακολουθεί;

Σε όλη μου τη συνειδητή ζωή έχω ζήσει με αυτό που ο Σεμπάστιαν Μπαχ έλεγε «χαρά του». Ο Μπαχ μάλις είχε γυρίσει από ένα ταξίδι η γυναίκα και δύο από τα παιδιά του είχαν πεθάνει κατά την απουσία του. Στο ημερολόγιό του έγραψε: καλέ μου Θεέ, μόνο να μη χάσω τη χαρά μου. Η φράση αυτή μ' έχει σώσει από κρίσεις και συμφορές και λειτουργούσε το ίδιο ποτά όπως η καρδιά μου: καμιά φορά υπερβολική και δυσκολόληρη, αλλά ποτέ εχθρική ή καταστροφική.

Η τέχνη μας βοηθάει να κρατήσουμε τη «χαρά»; Πότε μα ταϊνά έχει εκπληρώσει, κατά τη γνώμη σας, το σκοπό της;

Αν μπορείς να καταφέρεις τον μέσο άνθρωπο να κλείσει το στόμα του για ένα λεπτό μετά το κλείσιμο της αουλαίας, αν μπορείς να τους κάνεις να φτιάξουν ένα οντιονικς και να καθίσουν στην κουζίνα μαζί και να συζητήσουν για πέντε λεπτά μετά την ταινία, αν μπορείς να κάνεις κάποιον ξαφνικά ευτυχισμένο καθώς θυμάται μερικές σκηνές γυρίζοντας σπίτι του μετά την ταινία, αν μπορείς να τον κάνεις να βάλει ξαφνικά τα κλάματα, να τον συγκλονίσεις, να τον κάνεις να γελάσει, να τον κάνεις να νιώσει πιο ωραία ή πιο άσχημα - αν καταφέρεις να επηρεάσεις έστω και στο ελάχιστο τους ανθρώπους, τότε η ταινία εκπληρώσε το σκοπό της.

Η τέχνη μας προετοιμάζει για το θάνατο;

Πριν από μερικά χρόνια επισκέφθηκα ένα φίλο που πέθανε από καρκίνο, διαλυόταν, μεταβαλλόταν ο' ένα ζαρωμένο δαιμόνιο με μεγάλα μάτια και τεράστια κίτρινα δόντια. Ήταν ξαπλωμένος στο πλευρό, συνδεμένος μ' ένα σκορό μηχανήματα, κρατούσε το αριστερό του χέρι μπροστά στο πρόσωπο και κουνούσε τα δάχτυλα. Χαμογέλασε μ' ένα τρομερό χαμόγελο και είπε: κοίτα, μπορώ ακόμα να κουνώ τα δάχτυλα, είναι κι αυτό μια διασκέδαση. Το θέμα είναι να προετοιμαστείς, να μακρύνεις το μέτωπο, η μάχη είναι έτσι ή αλλιώς χαμένη, τίποτα άλλο δεν μπορείς να περιμένεις, παρ' όλο ότι ζυόσα με την ευχάριστη ιδέα ότι ο Μπέργμαν θα παρέμενε για πάντα ο διός: δεν υπάρχουν ειδικοί κανόνες για τους ηθοποιούς; Ρωτάει ο Σκατ στην «Εβδομη σφραγίδα» και γανιζώνεται στην κορφή του Δέντρου της ζωής. Δεν υπάρχουν ειδικοί κανόνες για τους ηθοποιούς, λέει ο Θάνατος και βάζει το πριόνι στον κορμό του δέντρου. ■

Info The Ingmar Bergman Archives, εκδόσεις Taschen, 592 σελίδες, τιμή: 150 ευρώ